

HÉRAKLEOVCI

Rok uvedení Hérakleovců není znám. Moderní zkoumání vztahuje vznik díla do prvních let peloponnéské války, nejspíše k roku 430 př. n. l. nebo jen o málo později. Námět je vytěžen z okruhu mýthů vyprávějců o tom, jak se Hérakleovi potomci snažili usadit opět ve své bývalé vlasti, na Peloponnésu. To se jim však podařilo až v následující generaci, kdy dobyli Peloponnésos a usadili se ve Spartě. Spartská šlechta se považovala za jejich potomky. Dějové předpoklady Hérakleovců jsou jiné než v Hérakleovi, napsaném ovšem značně později. — Hérakleovci nám ukazují Eurípida bezprostředně angažovaného v konkrétních ideologických a politických zápasech doby. Je to parainetická (dnes bychom řekli „agitace“) vlastenecká činohra, tendenčně oslavující básnickou vlast, Athény, jako odvěkého věrného zastávce práva a spravedlnosti a ochránce všech slabých, utiskovaných, ukřivděných a nespravedlivě stíhaných. Oten je namířen proti „historickému nevědu“ Spartanů, potomků Hérakleovců, kteří dnes pustoší zem, jež jim kdysi zachránila život a které jejich předci i za své potomky přisahali věrnost. — Krátkost hry a řada údajných citátů z ní u pozdějších autorů, citátů, které však v textu hry nenalézáme, budí nejistotu, zda se nám dílo dochovalo vskutku v podobě, kterou mu vtiskl autor. V každém případě působí toto drama jako skica, která byla se stejným, ale objektivněji intonovaným a působivějším ideovým zacílením a na stejném dramatickém půdoryse, avšak na látce z jiného okruhu mýthů, rozvinuta s větším uměním a dokonalejším výsledkem v Prosebnicích, vzniklých mezi léty 424—421 př. n. l. Postavy Makarie a Alkmény pak působí jako náčrt dramatu Polyxenina a Hekabina z tragédie Hekaba.

jk

OSOBY

IOLÁOS, spolubojovník Hérakleův
 KOPREUS, Eurystheův posel
 DÉMOFÓN, athénský král
 MAKARIA, Hérakleova dcera
 SLUHA Hylla, dospělého syna Hérakleova
 ALKMÉNA, matka Hérakleova
 POSEL, spolubojovník Hyllův
 EURYSTHEUS, mykénský král
 SBOR athénských starců

Synové Hérakleovi, Démofontův bratr Akamas, družina, ozbrojenci

Odehrává se před Dioovým chrámem v Marathónu

U oltáře sedí jako prosebníci Ioláos a Hérakleovi synové

IOLÁOS

Já tuhle pravdu dávno už jsem pochopil.
Svým bližním spravedlivý muž je oporou,
však ten, kdo myslí jenom k zisku upíná,
je obci k ničemu a lidem na obtíž,
jen sobě prospěšný. Sám jsem to zakusil.
Já mohl pokojně žít v Argu. Z úcty však
a pro náš příbuzenský svazek, jež jsem ctil,
s Héraklem, jediný, nesčetné námahy
jsem sdílel, dokud žil. A teď, když v nebi je,
pod paží ochrannou zde jeho děti skrývám.
A přitom i já sám si hledám ochránce.
Sotva se Héraklés rozloučil se světem,
hned chystal Eurystheus pro nás záhubu.
My tehdy unikli. Obec jsme ztratili,
však život spasili. Jak štvanci procháme
vždy z jedné obce pryč vyhnání do druhé.
Vždyť ke všem útrapám zas další zpupný čin
a další násilí zosnoval Eurystheus.
Ať jdeme kamkoliv, své posly posílá,
žádá nás vydat zpět a vyhnat ze země.
Je Argos, hlásá chlubně, mocný jako přítel
i mocný nepřítel. On sám má velký vliv.
Tu všichni vidí: Já jsem starý, bez moci,
a děti malé jsou, sirotci bez otce.
Bojí se mocnějších, ženou nás ze země.

Když děti přehájí, já s nimi přehám též,
 když ony strádají, též strádám. Stydím se
 je zradit. Aby nemoh nikdo z lidí říct:
 Pohleďte, teď když děti otce nemají,
 Ioláos, jejich příbuzný, je opustil.
 Teď, psanci vyhoštění z celé Hellady,
 jsme přišli v tuto marathónskou krajinu.
 Zde s prosbou o pomoc u božských oltářů
 jsme usedli. Tu zem synové Thésea
 prý nyní ovládají, připadla jim losem.
 Jsou z rodu Pandíonova a s dětmi Hérakla
 jsou úzce spřízněni. Proto jsme v tento kraj
 se vydali, až sem, k proslulým Athénám.
 Dva staří lidé řídí naši skupinu.
 Já nyní strachuji se o ty chlapce zde
 a v chrámě Alkména ukryla děvčata.
 Zdá se nám neslušné ty dívky nechat stát
 veřejně před chrámem, všem lidem na očích.
 A Hyllos, nejstarší ze synů Hérakla,
 šel s bratry hledat kraj, kam bychom mohli jít,
 kdyby i odtud nás násilím vyhnali.
 Ach děti! Honem ke mně! Uchopte můj plášť!
 Tam jde zas posel k nám, jež poslal Eurystheus.
 Ten pronásleduje nás a brání vyhnancům
 si najít krajinu, kam by se utekli.

Zhyň, bídníku, i ten, který tě posílá.
 Jak mnoho krutostí jsme slyšeli z tvých úst
 a kolik zla jsi jejich otci zvěstoval.

KOPREUS *přichází*

Ty asi myslíš, že ses dobře usadil
 a že tě tahle země přijme. Ale mylíš se.
 Nikdo se nenajde, kdo by snad přednost dal

tvé slabé opoře před mocí Eurysthea.
 Vzpíráš se marně. Pojď a vrať se do Argu.
 Tam podle rozkazu tě ukamenují.

IOLÁOS

To ne. Mně božský oltář bude ochranou
 a země svobodná, do které přišli jsme.

KOPREUS

Chceš asi zaměstnat zde moji pravici.

IOLÁOS

Ne, násilím nás odtud dostat nemůžeš.

KOPREUS

Hned poznáš, že jsi právě věstil prašpatně.

IOLÁOS

To se ti nepodaří, pokud budu živ.

KOPREUS

Ty odstup. Bez tvé vůle odvedu ty děti.
 K Eurystheovi, jemuž právem náleží.

IOLÁOS *je v potyčce s Kopreem sražen k zemi*

Pomozte, starousedlíci attičtí!
 K Diovi ochránci jsme přišli prosebně.
 Násilím hanobí nám vínky ochranné.
 Tím urážejí bohy, tupí vaši obec.

Přichází sbor starců

JEDEN ZE STARCŮ

Hej! Jaký je to křik u našich oltářů?
 A copak za chvíli se ještě dovíme?

Sem hleďte na starce, jak leží na zemi.
Bezmocný. Ubohý.
Kdo to byl? Kdo tě bídně na zem povalil?

IOLÁOS *vstává, ukazuje na Koprea, který poodstoupil*

Ten člověk, přítel, vám bohy zneuctil.
Násilím vleče mě od chrámu Diova.

NÁČELNÍK SBORU

A z které země vlastně, starče, přišels sem
k národu, který zde obývá čtyřměstí?
Snad přistáli jste s lodí?
Přepluli z Euboie přes mořskou úžinu?

IOLÁOS

Ne, nejsem, přítel, původem ostrovan.
Do vaší země jsme se z Mykén vydali.

NÁČELNÍK SBORU

A jak se jmenuješ?
Jak říkají ti tam, v tvých rodných Mykénách?

IOLÁOS

Snad znáte Ioláa, jenž spolu s Héraklem
statečně bojoval. Mé jméno každý zná.

NÁČELNÍK SBORU

Ano, již dlouhý čas to jméno dobře znám.
Však řekni, či to děti vedeš za ruku,
tak malé. Jenom mluv!

IOLÁOS

Přítel, tohle jsou synové Hérakla,
již s prosbou přišli k vám a k městu vašemu.

NÁČELNÍK SBORU

Co potřebujete? Snad chtějí, řekni mi,
si s vládci promluvit?

IOLÁOS

Nechtějí vydání být zpátky do Argu,
násilím vlečení od vašich oltářů.

KOPREUS *k jednomu ze starců*

Tohle se tvým pánům, v jichž moci nyní jsi,
nebude zamlouvat, až tě tu přistihnou.

SBOR

Ty třeba v úctě mít, kdož prosí při bozích,
cizince, nesmíš je svou rukou surovou
rvát od oltářů pryč.
To božská Spravedlnost nikdy nestrpí.

KOPREUS

Vyžeň je ze země, vrať Eurystheovi,
a nebudu pak muset užít násilí.

SBOR

Ta zem je bezbožná,
jež vydá cizince, když prosí o pomoc.

KOPREUS

Je vždycky nejlepší se vyhnout nesnázím
a toho poslechnout, kdo dává dobrou radu.

NÁČELNÍK SBORU

Ty měl jsi dříve s naším vládcem promluvit,
než začals cizince vléct od oltářů pryč.
Jsi ve svobodné zemi. Máš k ní úctu mít.

KOPREUS

Kdo vládne v této zemi, v tomto městě?

NÁČELNÍK SBORU

Král Démofón, syn statečného Thésea.

KOPREUS

S ním měl bych tedy probrat tuhle otázku.
Vše ostatní jsou jenom řeči do větru.

SBOR

Hle, právě přichází sám Démofón, náš král,
i bratr Akamas. Ti vyslechnou ten spor.

Démofón a Akamas přicházejí s průvodem

DÉMOFÓN *k náčelníkovi sboru*

Když, starče, dřív než my jsi stačil přiběhnout
k oltáři Diovu, nás mladé předstihnout,
tak řekni, proč se tady shromáždil ten dav?

NÁČELNÍK SBORU

Zde, králi, prosebně se tisknou k oltáři
synové Hérakla, své vínky přinesli,
a s nimi Ioláos, jenž s otcem bojoval.

DÉMOFÓN

A proč to vyvolalo tolik vzrušení?

JEDEN ZE STARCŮ

Zde tento člověk chtěl je odvléct násilím.
On ten křik vyvolal a starce porazil,
až vytryskly mi z očí slzy soucitu.

DÉMOFÓN

Je sice oděn po způsobu helénskému,
však jeho chování je zcela barbarské.

Ke Kopreovi

Teď musíš mi hned bez meškání povědět,
odkud jsi přišel sem a z které země jsi.

KOPREUS

Jsem Argejec. To chtěl ses, myslím, dovědět.

Řeknu ti, kdo mě poslal a proč přicházím.

Mě poslal Eurystheus, vladař mykénský,
abych je přivedl, hostinný příteli.

Mám mnoho důvodů mluvit a jednak tak.

Já sám jsem Argejec. Argejce odvést chci,
ty uprchlíky, kteří opustili vlast.

Jsou k smrti odsouzeni naším zákonem.

Jsem jenom v právu, když co občan argejský
chci uskutečnit to, co vládce rozhodl.

Již v mnohých obcích útočiště hledali,
my vždycky trvali na stejných důvodech
a nikdo nevzepřel se ve svůj neprospěch.

Když přišli nyní sem, tak buď si mysleli,
žes stížen šílenstvím, anebo v zoufalství
tu možnost zkoušeli, ať zdaří se či ne.

V to sotva doufají, že člověk rozumný
moh by se slitovat, jediný z Hellénů,
nad jejich osudem, jenž z nerozumu vznik.

Jen srovnej si svůj zisk z toho, když přijmeš je
do země, nebo nám je vydáš do rukou.

Vždyť vydáš-li je nám, co získáš pro sebe?

Ty získáš pro svou obec silné spojence,
Argos i celou moc, jíž vládne Eurystheus.

Však dáš-li obměkčit se jejich řečením

a jejich nářky, potom celý tenhle spor
vyústí ve válku. A nemysli, že snad
se vzdáme nároků bez meče, bez kopí.
A jak to vysvětlíš? O které území
a o co oloupen bojuješ s Argeji?
A koho hájíš, kvůli komu pohřbíváš
své padlé? Občané ti budou vyčítat,
že kvůli starci, jenž je takřka nad hrobem
a zcela k ničemu, a kvůli dětem zde
loď svého státu necháš v bouři ztroskotat.
Nanejvýš na budoucnost můžeš spoléhat.
Však ta je skutečnosti velmi vzdálená.
Až děti dospějí, s čímž asi počítáš,
i tehdy těžko odolají Argejcům.
A do toho teď zbývá ještě dlouhý čas.
Budete zničeni. Raděj mě poslechni.
Vždyť sám nic nedáváš, necháš mě jenom vzít
to, co mi náleží. Tím získáš Mykény
a chybě vyhneš se, již často děláte,
že slabé spojení, ne silné volíte.

SBOR

Kdo moh by soudit spor a pravdu rozeznat,
dřív nežli obě strany řádně vyslechno?

IOLÁOS

Teď, vládce, jak je ve tvé zemi obvyklé,
mám možnost promluvit a být též vyslechnut.
A nikdo neodstrčí mě, jak jinde dělali.
S ním společného my nic nemáme
a ani s Argem ne, který nás odsoudil.
My naopak jsme byli z vlasti vyhnáni.
Jaké teď právo má, nás odtud odvlékat
tak jako Argejce, když předtím vystval nás?

Jsme přece cizinci. Nebo snad myslíte,
kdo prchl z Argu pryč, že má být vyhoštěn
i z celé Hellady? Rozhodně z Athén ne.
Zde z bázně před Argem přec nevyženou pryč
ty děti Hérakla. To není Trachis snad
či jiné městečko, kde ty jsi vychválil
váš Argos tak jak zde a hned jsi bez práva
hnal prosebníky pryč od božských oltářů.
Kdyby však také zde tvé slovo platilo,
pak nejsou Athény již městem svobodným.
Znám ale athénskou hrdost a odvahu.
Raděj by zemřeli. Vždyť muži šlechtní
si více váží cti než svého života.
O Athénách už dost. Kdo chválí nadmíru,
může být protivný. Já sám to zažil též,
že příliš chvály mi bylo až na obtíž.
Však tobě chci teď říct, jenž vládneš v Athénách,
proč je tvá povinnost ty děti ochránit.
Pittheus, syn Pelopův, je otcem Aithřiným,
a z té se narodil tvůj otec Théseus.
A nyní rodokmen těch dětí řeknu ti.
Héraklés synem byl Dia a Alkmény,
ta vnučkou Pelopa. Tak vaši otcové,
tvůj a těch dětí zde, jsou skoro bratřenci.
A tak jste, Démofonte, rodem spříznění.
A kromě pouta, jímž tě váže příbuznost,
máš k těmto dětem ještě další závazky.
Já kdysi jejich otce v boji provázel,
když s Théseem jsme pluli pro krvavý pás.
On tvého otce z temnot Hádu vyprostil.
Tohle ti celé Řecko může dosvědčit.
Ty děti tě teď na oplátku žádají,
abys je nevydal, nenechal násilím
pryč od oltářů vléct a vyhnat ze země.

Bylo by hanebné, a obci na škodu,
 kdybys ty příbuzné bez vlasti, prosící
 — jen na ně pohlédni! — tak bídně vyhnat dal.
 Při bozích prosím tě, rukama objímám,
 vousu se dotýkám, nenechej zneuctít
 ty děti Hérakla, přijmi je v ochranu.
 Buď jejich příbuzným, buď věrným přítelem,
 buď otec, bratr, pán. To všechno lepší je,
 než když je od Argejců necháš usmrtit.

SBOR

To jejich neštěstí mě, králi, dojíhá.
 Zde vidím nejlépe, jak osud přemáhá
 i ušlechtilý rod. Otec byl vznešený,
 a oni bez viny teď takhle strádají.

DÉMOFÓN

Můj milý Ioláe, já trojí důvod mám
 ty hosty neodmítnout, které přivádíš.
 Na prvním místě Zeus, k jehož oltáři
 ses s těmi maličkými tady uchýlil.
 Za druhé příbuznost a moje povinnost
 za činy otce dětem dobro prokázat.
 Konečně potupa, která se nesmí stát.
 Když nechám oltáře násilím zneuctít
 nějakým cizincem, každý si pomyslí,
 že nejsem vládcem země vskutku svobodné,
 že prosící jsem zradil z bázně před Argem.
 Čin hodný oprátky! Škoda žes nepřišel
 s šťastnějším posláním. Ale buď bez obav,
 od této svatyně vás odvléct nenechám.

Ke Kopreovi

To všechno ode mne vzkaz Eurystheovi.

A má-li žalobu proti těm cizincům,
 že práva dosáhne. Tobě je nevydám.

KOPREUS

Což nejsem v právu? Nepřesvědčil jsem tě snad?

DÉMOFÓN

Co je to za právo, vléct prosebníky pryč?

KOPREUS

Tu hanbu bych měl já, ty bys byl bez viny.

DÉMOFÓN

Nebyl, když bych ti dovolil je odvléct pryč.

KOPREUS

Ty je jen vykaž ven, já je pak odvedu.

DÉMOFÓN

Jsi blázen ubohý, když bohy přelstít chceš.

KOPREUS

Vida, zde zločinci ochranu naleznou.

DÉMOFÓN

Je přece božský chrám všem lidem zástitou.

KOPREUS

S tím jistě Mykénci souhlasit nebudou.

DÉMOFÓN

Však v této zemi jsem nejvyšším pánem já.

KOPREUS

Tak neškod Mykéncům, jestli jsi rozumný.

DÉMOFÓN

Ať škodu utrpí, já bohy neznectím.

KOPREUS

Chtěl bych tě ušetřit té války s Argejci.

DÉMOFÓN

Tu nechci ani já. Však děti nevydám.

KOPREUS

Já si je odvedu, přece mi náleží.

DÉMOFÓN

Pak stěží bez újmy do Argu dorazíš.

KOPREUS

To se hned uvidí, jen co to vyzkouším.

Bližší se k Ioláovi a chlapcům, Démofoon mu zastoupí cestu

DÉMOFÓN

Jen se jich dotkni a splatíš to na místě.

SBOR

Vždyť je to posel, nemůžeš ho udeřit.

DÉMOFÓN

To neplatí, když posel je jak šílený.

SBOR *ke Kopreovi*

Pryč!

Ke králi

A ty, králi, na něj ruku nevztahuj.

KOPREUS

Já jdu. Vždyť jedna ruka pro boj nestačí. Přivedu sem však velké vojsko argejské a v plné výzbroji. Tisíce vojáků mě čeká, vede je sám vládce Eurystheus. Je nyní s Alkathem při samých hranicích a čeká dychtivě, jak to zde dopadne. Tvůj vzdor až pozná, hned se zjeví jako blesk tobě, tvým občanům, i zemi, úrodě. Vždyť marně měl by Argos zdatné vojáky; kdybychom nechali tvou zpupnost bez trestu.

DÉMOFÓN

Už klid se odtud! Já se Argu nebojím. Ty děti nesmíš odtud odvést násilím, na moji potupu. Má zem je svobodná, Argejci nemají nad ní prahádnou moc.

Kopreus odchází

SBOR

Teď je rozvahy třeba, než dorazí sem vojsko argejské k nám. Víš, jak vojáci z Mykén jsou bojechtiví, jejich bojovný duch je teď větší než dřív. Je přec zvykem všech poslů vše zveličovat nejmíň dvojnásob, než tomu opravdu je. Co svým vládcům on bude teď vypravovat? Jak jsme kruté s ním my tady naložili, že prý bezmála o život přišel.

IOLÁOS

Ne, není pro děti v životě lepší dar než otec šlechtitný a z dobré rodiny a ušlechtilá matka. Kdo se pro rozkoš se špatnou ožení, ne, toho nechválím.

Pro vášeň zanechá svým dětem ostudu.
 Vždyť urozený rod pomůže v nouzi spíš
 než neurozenost. Hle, v nouzi nejvyšší
 jsme našli příbuzné a věrné přátele,
 kteří z tak hustě obydlené Hellady
 nám jako jediní poskytli ochranu.
 Vy, děti, podejte jim svoje pravice
 a vy zas dětem. Blíže k sobě přistupte.
 Hle, děti, tohle jsou skuteční přátelé!
 Vráťte-li se jednou do své země zpět,
 otcovskou čest zas získáte a rodný dům,
 ctěte v nich zachránce a věrné přátele
 a toho pamětlivi nezdvihnete zbraň
 zde proti této zemi. Pro vás Athény
 ať navždycky jsou státem ze všech nejdražším.
 Važte si jich tím víc, že jenom kvůli nám
 si znepřátelily i Argos, mocnou zem.
 Ač jsme jen vyhnanci a nuzní žebráci,
 přec nevydaly nás a nevyhnaly pryč.
 Pokud jsem naživu a též i po smrti
 tě budu velebit. Až zemřu, příteli,
 Thésea potěším, když mu to vylíčím,
 jak dobře přijal nás a děti Hérakla
 vzal pod svou ochranu. Jak pověst otcovu
 svým činem šlechetným jsi v Řecku zachoval.
 Rodem i skutky vyrovnáš se otci tak
 jak jeden z mála. Sotva jeden z tisíce
 se najde, jenž by otci hanbu nedělal.

SBOR

Je vždycky naše vlast ochotna pomáhat
 těm, kdož jsou neprávem stíženi neštěstím.
 Už pro přátele snesla mnohé útrapy
 a nyní před námi vidím zas nový boj.

DÉMOFÓN

Tos řekl dobře, starče. Děti zajisté
 též budou smýšlet tak a nezapomenou.
 Já svolám občany a k boji seřadím,
 tak aby velký šik stál proti Mykéncům.
 Nejprve vyšlu svoje zvědy na výzkum,
 aby snad nepřítel nás náhle nepřepad.
 Vždyť v Argu každý je vždy k boji připraven.
 Též věstce shromáždím a obět vykonám.
 Ty, starče, odstup s dětmi od Diova oltáře,
 jdi ke mně do domu. Tam najdeš ochránce,
 i když tam nebudu. Nuž tedy, starče, jdi.

IOLÁOS

Ten oltář neopustím. Zůstaneme zde.
 Modlit se budeme za vaše vítězství.
 Teprv až vítězně tu bitvu ukončíš,
 pak přijdu k tobě. Bozi, kteří chrání nás,
 ti nejsou slabší nežli bozi Argejců.
 Jim Héra pomáhá, manželka Diova,
 a nám zas Athéna. Vždyť štěstí ve válce,
 jak myslím, závisí na božské ochraně.
 A Pallas Athéna se nedá porazit.

SBOR

Jen se pyšni, jen se chlub,
 tím si nezískáš pro sebe vážnost,
 cizince z Argu.
 Nás tvá chvástavost přece
 zastrašit nesmí.
 Tohle nikdy se nemůže stát.
 velkým Athénám s krásnými chóry.
 Oba šlíte, ty i Eurystheus,
 argejský vládce.

Vstoupils do cizí obce,
 která ve všem se vyrovná Argu.
 Cizinec pouhý,
 chtěl bys násilím odvléct
 vyhnance z vlasti,
 kteří při bozích prosili nás.
 Ani králům jsi ustoupit nechťel,
 ať jsi v nepravu. Který rozumný muž
 moh by to schválit?
 Raději měl bych mír.
 Tobě však, šlehaný králi, říkám,
 přijdeš-li do naší obce,
 to, co chceš, nikdy nedosáhneš.
 Nejsi jediný, kdo má kopí a štít
 pobitý kovem.
 Válkymilovný vládce,
 neruš svými zbraněmi klid
 šťastného města Charitek.
 Zanech svých plánů.

IOLÁOS

Můj synu, přicházíš sem nějak zamyšlen.
 O našich nepřátelích máš snad novou zvěst?
 Co dověděl ses, čekají, či jsou již zde?
 Myslím, že posel nelhal. Nepochybuji,
 že vojevůdce, jemuž dodnes osud přál,
 svá vojska pyšně na Athény povede.
 Však Zeus přísně trestá všechny smrtelné
 za jejich zpupnost, když je příliš nadměrná.

DÉMOFÓN

Argejské vojsko jde už k nám i Eurystheus.
 Sám jsem je viděl. Každý dobrý velitel

chce vidět nepřítele svýma očima
 a nespolehá jenom na své vyslance.
 Král dosud nepřivedl vojsko v naši zem,
 však utábořil se na skalní výšině
 a odtud — aspoň jak se já sám domnívám —
 chce zkoumat, jakým asi silným úderem
 by útok mohl provést a kde nejlépe.
 Já už jsem také všechno dobře zařídil.
 Obec je ve zbrani a připraven i brav,
 jenž má být bohům obětován před bojem.
 A v městě věštcí provádějí oběti,
 Argejským ke zkáze, však pro nás vítězné.
 Nadto jsem všechny vykladače shromáždil,
 aby mi objasnili staré výroky,
 zjevné i skryté, důležité pro obec.
 V ostatních věštách bylo mnoho rozdlů,
 však v jedné věci všichni shodovali se,
 že dceři Démétrině má být za obět
 panenská dívka z otce urozeného.
 Jak mohls vidět, jsem vám velmi nakloněn,
 však svoje vlastní dítě nedám zavraždit
 a nechci k tomu nutit jiné občany.
 Vždyť kdo by byl tak zcela zbaven rozumu,
 aby své drahé dítě vydal napospas?
 Teď ve městě bys viděl prudká střetnutí.
 Jedni si myslí, že je správné pomoci
 prosícím cizincům. Ti druzí naopak
 mě mají za blázna. Jestli to udělám,
 v mém městě vypukne hned válka občanská.
 To musíš uvážit a se mnou přemýšlet,
 jak vás i naše město zkázy uchránit
 a nevydat mě potupě mých občanů.
 Já tady nevládnou jak tyran barbarům.
 Jen jsem-li v právu, mohu práva dosáhnout.

SBOR

Snad si bůh nepřeje, přes naši ochotu,
abychom poskytli přístřeší cizincům.

IOLÁOS

Mé děti, teď jsme námořníkům podobní,
již bouři unikli, silné a divoké,
mají zem na dosah. Tu vítr zdvihne se
a znovu žene je na moře vzbouřené.
A právě tak i nás teď odstrkují pryč,
když už jsme našli tu spásnou pevninu.
Ó běda, proč jsi mi, ty krutá Naděje,
dávala útěchu, když mě teď zrazuješ?
Já chápu docela, že nechce zabíjet
děti svých občanů. To všechno schvaluji.
Když bozi rozhodli, že tohle se má stát,
má vděčnost k tobě tím naprosto nezmizí.
Mé děti, nevím teď, jak bych vám pomohl.
Kam jít? Vždyť všechny bohy jsme již uctili
a ve všech zemích jsme hledali ochranu.
Je všechno ztraceno. Budeme vydáni.
Mně na mé vlastní smrti pranic nevádí,
snad jen to, že své nepřátele potěším.
Nad vámi ale, děti, lkám, vás lituji,
a matku Hérakla, staříčkou Alkménu.
Ó nešťastná v svém věku stařeckém.
A já jsem ubohý, pro marnou námahu.
Ach, musí, musí, musí se to stát!
My bídně zahynem v rukou svých nepřátel.
Však něčím mohl bys mi ještě pomoci.
Neztrácím naději, že děti zachráním.
Mě vydej Argejcům, můj vládce, místo nich.
Sám budeš v bezpečí a děti zachrániš.
Vždyť na mém životě už málo záleží.

To učin! Eurystheus chce zajmout právě mě
a mě chce potupit, přítele Hérakla.
Vždyť je to šílenec. Moudrý muž měl by mít
moudrého nepřitele a ne šílence.
Jen tak se může dočkat cti a vlastních práv.

SBOR

Ne, starče, naší obci nevyčítej nic.
Snadno by o nás mohla vzniknout pomluva
lživá, však přesto zlá, že jsme vás zradili.

DÉMOFÓN

Cos řek, je šlechetné, však zcela nemožné.
Vždyť kvůli tobě král sem vojsko nevedl.
Co pomohla by Eurystheovi tvá smrt?
Starého muže? Ne. Děti chce povraždit.
Jsou nepřátelům hrozbou statní jinoši
a urození, kteří pamatují si
otcovu potupu. To by chtěl odvrátit.
Jestli máš ale pro mě radu vhodnější,
tak řekni ji, já sám jsem zcela bezradný.
Když uslyšel jsem věštbu, dostal jsem z ní strach.

MAKARIA

Mně za zlé nemějte, mí drazí přátelé,
že z chrámu vycházím. To prosím odpusťte.
Já vím, že ženě tohle nejlíp přísluší:
tíše a skromně se ukryvat v příbytku.
Když jsem však, loláe, tvé nářky zaslechla,
vyšla jsem, nevyslána sice rodinou,
však starost o bratry mě k tomu nutila.
Jak stojí naše věc? Zda k starým útrapám
snad nové nepřibyly, jež tě sužují?

IOLÁOS

Mé milé dítě, právem, a ne poprvé,
tě nejvíc chválím ze všech dětí Hérakla.
Já začal věřit v štěstí naší rodiny
a nyní jsme zas v úzkých. Právě sdělil král
výsledek věštek: Nechce dcera Démétrý
za obět býka ani telátko, však pannu
urozenou. Jen tak se můžem zachránit,
jak my, tak toto město. Jsme v tom bezradní.
Král nemá v úmyslu obětovat své dítě
a ani jiné snad z urozeného rodu.
I když to neřek přímo, jasně naznačil,
že když svou nesnáz jinak nevyřešíme,
musíme v jiné zemi hledat útulek.
On sám chce přece chránit před zkázou svůj stát.

MAKARIA

Tohle je podmínka pro naši záchranu?

IOLÁOS

Jen to. Jinak je tady všechno v pořádku.

MAKARIA

Pak nemusíš se třást před kopím nepřátel.
Já sama chci teď, starče, bez donucení
podstoupit smrt, svou šíji meči nastavit.
Zde tato zem se v nebezpečí vydává
jen kvůli nám. Jak chtěli bychom objasnit,
že jiné k oběti nutíme, sami však
před smrtí, nezbytnou pro spásu, přecháme.
Vždyť by to bylo lidem právem pro posměch,
že děti takového otce nečinně
jen kvílí, krčí se u božských oltářů
zbaběle. To že je důstojné chování?

Což bylo by snad lepší, kdyby Athény
— kéž se to nestane — padly a já bych se
dostala do rukou nepřátel, po krutém
týrání připadla Hádu tak jako tak.
Nebo nás odtud vyženou. Já budu bloudit
po světě, stydět se, kdykoliv uslyším:
„Co vy tu s prosebnými vínky hledáte,
vy, co tak lpíte na životě? S vámi pryč.
Takové zbabělce neberem v ochranu.“
Kdybych se zachránila sama, chlapci ne,
tak jaké štěstí by mě asi čekalo?
— Vždyť mnozí kvůli životu své blízké zradili. —
Kdo opuštěnou dívku vzal by za ženu
a chtěl s ní děti mít? Raději zemřít chci,
než tento nezasloužený osud vzít na sebe.
To by se hodilo spíš jiné dívce snad,
jež není z takového rodu jako já.
Tak veďte mě, kde má mé tělo najít smrt,
ověňte a zasvěťte mě, jak má být.
Pak zvítězíte. Prohlašuji slavnostně:
Svou duši dávám ráda, bez donucení.
Chci ráda zemřít pro bratry i pro sebe.
Já na životě nelpím. Našla jsem již to,
co hledala jsem: zemřít se slávou a ctí.

SBOR

Jak neobdivovat ta ušlechtilá slova!
Tu dívku, která za bratry chce zahynout.
Kdo pronesl kdy něco vznešenějšího?
Kdo něco vznešenějšího by udělal?

IOLÁOS

Ach dítě, tebe nikdo jiný nezplodil
než božský Héraklés. Svůj původ nezapřeš.

Ne, za tvá slova já se věru nestydím.
Však musím lkát nad tvým nešťastným osudem.
A proto poslyš, co mám za spravedlivé.
Nechť všechny tvoje sestry přijdou sem a ta,
na kterou padne los, ať zemře za svůj rod.
Je nesprávné, abys bez losu zemřela.

MAKARIA

Já nechci zemřít losem, pouhou náhodou.
To není zásluha. O tom již, starče, mlč.
Jsem připravena, chcete-li mou obět vzít,
svůj život položit, dobrovolně ho dát.
Za bratry zemřu ráda, bez donucení.

IOLÁOS

Ach!
Tvá řeč je ještě ušlechtilější než ta,
již pronesla jsi předtím, krásnou nadmíru.
Odvahu vršíš nad odvahu, skvělou řeč
skvělejší střídá. Dítě, nepobízím tě
ani ti nevymlouvám zemřít za bratry.

MAKARIA

Tvá řeč je moudrá. Neboj se, že moje krev
tě poskvrní. Já dobrovolně umírám.
Pojď prosím se mnou, starče. Ve tvé náruči
chci zemřít. Ty mě sám pak rouchem zakryješ.
Tu krutou obět jdu teď podstoupit. Já chci
být hodna svého otce, jímž se chlubit smím.

IOLÁOS

Já nemohl bych hledět na tvou popravu.

MAKARIA

Pak vypros od krále, ať poslední svůj vzdech
vypustit mohu v rukou žen, ne před muži.

DÉMOFÓN

To staň se, dívko ze všech nejnešťastnější.
Vždyť z mnoha důvodů by bylo hanebné
úctu ti odepřít. To tvoje hrdinství
i spravedlnost žádá. Nikdy nespatriil
jsem ženu statečnější, než jsi ty. Však teď,
chceš-li zde k starci a k svým bratrům promluvit,
svá slova poslední již vyřkni. Rozluč se!

MAKARIA

Buď, starče, sbohem. Zdráv buď! Zde mé bratry už
být ve všem jako ty, tak moudří, o nic víc.
Snaž se je zachránit, zachovat naživu.
S veškerým úsilím! Vždyť jsi nás vychoval,
jsme jako tvoje děti. Na mě pohlédni,
já pro ně umírám, pro jejich záchranu
v čas, kdy bych se spíš měla k svatbě přichystat.
A vy, mí milí bratři, kteří jste tu kolem,
ať šťastně žijete a užíváte všeho,
co nemá moje srdce, které dotluče.
Tohoto starce ctěte, i tu stařenu,
Alkménu, matku mého otce. A ty zde,
hostinné přátele. A jestli vám kdy bozi
umožní vyvážnout a vrátit se zpět domů,
spěchejte pohřbít tu, která vás spasila.
Patří mi krásný hrob. Vždyť neselhala jsem,
svůj život nabídla a zachránila rod.
Za dětské radosti a štěstí děvčete
budu mít tenhle skvost. Platí-li v podsvětí.
Kéž by jen neplatil! Kdyby i zemřelí
také tam v podsvětí měli mít starosti,
pak nevím opravdu, kam už se obrátit.
Vždyť smrt prý přináší lék proti útrapám.

IOLÁOS

Ty, která ze všech žen nejvíce vyniklas hrdinstvím, nadmíru tě budem uctívat, jak živou, tak i pak, po smrti. Nyní již buď sbohem! Zdráhám se pohanět bohyni, již zaslíbena jsi. Tu dceru Démětry.

Makaria a Démofón odcházejí

Jsem ztracen, děti. Ach! Mé údy třesou se zármutkem. Vedte mě ke stupňům oltáře a tam mě opřete, přikryjte pláštěm! Chlapci, z toho, co stalo se, radost mít nemohu. Tu věštbu nesplnit by znamenalo smrt, záhubu pro všechny. I tohle je však zlé!

SBOR

Tvrdím, že nelze být šťastný ani nešťastný bez přízně bohů. Není to běžné, aby týž člověk žil po celý život šťastně v svém domě. Osud je vrtkavý ke všem. Svou přízeň střídá. Jednoho z výšiny štěstí hned srazí zas dolů, druhého, jenž žije v bídě, zas povznese. Uniknout Osudu nám není dáno. I moudrost je marná. Ten, kdo by o to se snažil, naprázdno vyjde. Ty ale, Ioláe, od bohů úděl teď statečně snášej, neklesej žalem. Jí je přec určena přeslavná smrt. Té ubohé dívce: za bratry zemřít a za vlast. Čeká ji nemalá sláva, úcta všech lidí. Vždyť statečnost přes trní kráčí. Hodný je slavného otce i slavného rodu její čin. Ctíš-li však, starče,

statečných hérůů smrt,
jsme zajedno s tebou.

SLUHA přichází

Zdar, děti! Buďte zdraví! Kde je Ioláos a matka Hérakla? Což oni nejsou zde?

IOLÁOS

Jsem tady, lze-li vůbec říct, že ještě jsem.

SLUHA

Proč ležíš na zemi, s pohledem sklíčeným?

IOLÁOS

Jsem sklíčen starostmi o svoje nejbližší.

SLUHA

Vstaň. Vzmuž se. Stůj zas s hlavou vzpřímenou.

IOLÁOS

Jsem slabý stařec. Nezbyvá mi mnoho sil.

SLUHA

Já ale radostnou zprávu ti přináším.

IOLÁOS

Kdo jsi? Již jsem tě viděl. Nevzpomínám kde.

SLUHA

Jsem Hyllův služebník. Což nepoznáváš mě?

IOLÁOS

Snad, nejmilejší, přinášíš nám záchranu?

SLUHA

To jistě. A mám pro vás šťastnou novinu.

IOLÁOS

Alkméno, matko hrdiny, ven vyjdi! Pojď.
A zprávu radostnou si s námi poslechni!
Již dlouho vidím, že se v slzách rozplýváš,
zda tvoji vnukové se šťastně navrátí.

ALKMÉNA *vychází z chrámu*

Proč křičíš, Ioláe, že se až třese chrám?
Což přišel zase posel z Argu s násilím?
Ač je má ruka jenom slabá, pamatuj:
Mé vnuky odtud odvést, posle, nemůžeš
za mého života. To nikdy nebude.
To nebyla bych matka héra. Ty věz,
jestli svou ruku na ně položíš, pak tě
boj čeká s dvěma starci. Zápas nečestný.

IOLÁOS

Buď klidna, stařeno, nechvěj se. Od Argu
s válečnou hrozbou žádný posel nepřišel.

ALKMÉNA

Proč ale křičels tak a vzbudil ve mně strach?

IOLÁOS

Já chtěl jsem jenom, abys vyšla z chrámu ven.

ALKMÉNA

Ach, to mě nenapadlo. Kdo je tenhle muž?

IOLÁOS

Přišel ti ohlásit, že vrátil se ti vnuk.

ALKMÉNA

Buď tedy zdrav, když dobré zprávy přinášíš.
A kde je Hyllos? Proč, když vkročil v tuto zem,
sem nepřišel? Kde mešká? Co ho zdrželo?
Měl přijít s tebou a mé srdce potěšit.

SLUHA

Přišel sem s vojskem. K boji chystá se.

ALKMÉNA

Ne, tohle není věc, v níž mohu poradit.

IOLÁOS

Však přece. Musíme se o to zajímat.

SLUHA

Co chtěl bys vědět o chystaném zápase?

IOLÁOS

Jak veliké je vojsko, které shromáždil?

SLUHA

Je velké. Přesný počet však říct nemohu.

IOLÁOS

Athénští předáci jsou o tom zpraveni?

SLUHA

Ovšem. On řídí levé křídlo armády.

IOLÁOS

Už vojsko k boji stojí? V plné výzbroji?

SLUHA

Před každým šikem již se dějí oběti.

IOLÁOS

A což: Jak vzdálené je vojsko Argejců?

SLUHA

Ne daleko. Už možno velitele rozeznat.

IOLÁOS

Co dělá? Řadí nepřátelskou armádu?

SLUHA

To předpokládám, i když o tom nemám zprávu.
Již musím běžet. Nechci scházet u toho,
až půjde můj pán s nepřítelem do boje.

IOLÁOS

Jdu s tebou. Máme, zdá se, touhu společnou,
být přáteli nablízku, stát mu po boku.

SLUHA

Tak pošetilá řeč se k tobě nehodí.

IOLÁOS

A to se hodí druha v boji opustit?

SLUHA

Nemáš již, příteli, tu sílu jako dřív.

IOLÁOS

Mým pouhým pohledem se zděsí nepřítel.

SLUHA

Nic nezmůže tu zrak, když ruka zeslábla.

IOLÁOS

Myslíš, že s vojenským štítem nic nezmohu?

SLUHA

Než zmůžeš, padneš dřív. Stihne tě krutá smrt.

IOLÁOS

Dřív ještě pobiju nemálo nepřátel.

SLUHA

Budeš svým přátelům jen malou oporou.

IOLÁOS

Nesmíš mě zrazovat. Jsem k boji připraven.

SLUHA

Vůle ti neschází, však málo vykonáš.

IOLÁOS

Ty říkej si, co chceš. Mě ale nezdržíš.

SLUHA

Před těžkooděnci chceš stanout bezbranný?

IOLÁOS

Zde uvnitř v chrámu visí zbraně zajatců.

Ty nyní vezmu si. A vrátím-li se živ,
zase je odevzdám. A od mrtvého bůh
je žádat nebude. Ty jdi teď do chrámu,
ty zbraně sundej rychle, přines je! Mou výzbroj.
Bylo by hanebné pro strážce rodiny
se doma ukrývat, když druzí bojují.

Sluha jde do chrámu

SBOR

Tvoji odvahu nezmohl věk.

Duchem silný jsi, tělo však slábne.
Proč jen síly své maříš, jen ke své škodě,
s malým prospěchem našemu městu?
Kdo je tak starý, má hranice znát,
nemá nemožné chtít. Nikdo znovu
mladost nemůže získat.

ALKMÉNA

Což ty, hnán nezřízenou vášní do boje,
mě tu chceš nechat s dětmi zcela samotnou?

IOLÁOS

Děti jsou tvoje starost. Muž má bojovat.

ALKMÉNA

Když zahyneš, jak já se potom zachráním?

IOLÁOS

O to se postarají vnuci, kteří zůstanou.

ALKMÉNA

Když je — bůh chraň nás toho! — osud postihne?

IOLÁOS

Zde naši přátelé tě nezradí. To vím.

ALKMÉNA

V tom je má naděje, nemám nic jiného.

IOLÁOS

Je tady přece Zeus. Ten tě ochrání.

ALKMÉNA

Ach!

Ne, z mých úst neuslyší Zeus pohanu.

On dobře ví, zda vůči mně je bez viny.

SLUHA přináší zbraně z chrámu

Hleď, tady přináším ti tvoji plnou zbroj.
Teď neotálej, rychle vystroj se! Vždyť boj
je nablízku. A Arés nejvíc ze všeho
váhavce nenávidí. Jestliže máš strach,
že je zbroj těžká, vykroč nyní neoděn.
V řadách se vyzbrojíš. Zatím ji ponesu.

IOLÁOS

Tak dobře. Nes mou výzbroj, měj ji při ruce.
Však do mé pravice mi moje kopí dej.
Zleva mě podporuj a rovně říd můj krok.

SLUHA

Mám těžkooděnce vést do bitvy jak dítě?

IOLÁOS

Chci jistým krokem předejít zlá znamení.

SLUHA

Kéž bys měl tolik síly jako odvahy!

IOLÁOS

Pospěš si. Kdybych zmeškal, byl bych nešťasten.

SLUHA

To ty nás zdržuješ od činů, a ne já.

IOLÁOS

Což nevidíš, jak moje nohy spěchají?

SLUHA

Ty zdáš se spěchat spíš, než spěcháš opravdu.

IOLÁOS

Pak změníš mínění, až mě tam uvidíš.

SLUHA

A jak tě uvidím? Jen aby v pořádku.

IOLÁOS

Jak kopím probíjím štíty svých nepřátel.

SLUHA

Jen abychom tam vůbec došli. To mám strach.

IOLÁOS

Ach!

Ty moje paže, kéž bys byla silná tak,
jako když s Héraklem jsme dobývali Spartu.

Kéž byla bys mi zas tak zdatným spojencem!

Jak bychom Eurysthea hnali na útěk!

Vždyť on je zbabělý, se k boji postavit.

Je nesprávné si myslet, že snad blahobyť

statečnost přináší. My mylně soudíme,

že kdo má úspěch, je též ve všem rozumný.

Ioláos a sluha odcházejí

SBOR

Země, půlnoční Luno a ty,

paprsky zářící božstvo,

lidem smrtelným nosící světlo!

Neste mou zvěst.

Nechte ji zaznít až k nebi,

až k trůnu božského vládce.

K Athéně s jasným zrakem.

Musím podstoupit zápas

za svou otcovskou zemi,

za svůj otcovský dům.

Prosebníky jsem přijal.

S lesklou ocelí vrhnu se v seč.

Je to strašlivé, když se obec

kvetoucí, proslulá bojem

jako Mykény, proti mé zemi

pozvedne v hněvu.

Špatné by, přátelé, bylo,

kdybychom vydali zrádně

ty, kdož přišli k nám s prosbou.

Z bázně před mocným Argem.

Zeus mi spojencem bude.

Vím, že cítí k nám vděčnost.

A právem. Nebudu nikdy

bohy méně než smrtelné ctít.

A ty, bohyně mocná, tobě

tahle půda i město patří.

Tys mu vládkyní, strážkyní,

matkou. Odežeň toho, jenž z Argu

vojsko sem neprávem žene.

Což snad mohu být za svoji zbožnost

z příbytku, z domova vyhnán?

Vždyť ti vzdáváme hojné pocty,

dary obětní. Nikdy není

zanedbán den, kdy ubývá luna.

Mladé zpěvy a tance ti znějí

z větrného návrší.

Jásot zvedá se po celou noc,

dupot dívek v tanečním reji.

SLUHA přichází

Slyš, paní, přináším ti stručné poselství,

jež nejkrásněji zní pro mne i pro tebe.

My zvítězili. A vítězná znamení
jsou ozdobena zbraněmi tvých nepřátel.

ALKMÉNA

Můj milý příteli. Pro tebe tento den
přinesl svobodu, vděk za tvé poselství.
Však ještě jedné starosti's mě nezbavil,
zda žijí ti, o které především mám strach.

SLUHA

Ti žijí, u vojska jsou velmi váženi.

ALKMÉNA

Což starý Ioláos? Je také naživu?

SLUHA

On s boží pomocí vykonal slavný čin.

ALKMÉNA

Cože, on slavný čin v té bitvě vykonal?

SLUHA

Ze starce přerodil se zase v mladíka.

ALKMÉNA

Tohle je zázrak! Nejdřív ale vylič mi
úspěšný boj, jež svedli naši nejdražší.

SLUHA

To ti chci všechno jedním rázem vyložit.
Když proti sobě obě vojska stanula,
muž proti muži, připraveni v boj,
tu Hyllos z vozu, taženého čtyřspřežím,
sestoupil, uprostřed šiků se postavil

a zvolal: „Králi, který z Argu přišels sem,
proč bychom tuto zemi neuchránili?
Vždyť také Mykény nepřijdou ke škodě,
své muže neztratí. Vyzvu tě na souboj,
a prohrají-li já, máš syny Hérakla.
Padneš-li ale ty, potom mi přenecháš
můj rodný dům a čestná práva otcova.“
A vojsko s pochvalou přijalo tuto řeč
jak důkaz odvahy a skončení všech béd.
Eurystheus však nehanbil se před všemi,
kteří to slyšeli, za svoji zbabělost,
ani sám před sebou, on vojevůdce, král.
A nepodstoupil souboj. Tak byl zbabělý!
A tenhle chtěl by snad si syny Hérakla
podrobit! Hyllos tedy zpátky vrátil se.
Když kněží viděli, že k smíru nedojde
soubojem soupeřů, začali s obětmi.
Z lidského hrdla bez váhání nechali
krev stékat, záruku pro štěstí ve válce.
Někteří vojáci vstoupili na vozy,
jiní, muž při muži, chránili štítem bok.
Tu vůdce Athénských se ke svým obrátil
s udatnou výzvou, hodnou šlechticů:
„Athénští občané, teď chraňte svoji zem,
tu zem, jež sytí vás, života dárkyni.“
A také Eurystheus prosil vojáky,
ať hanbu nečiní Argu a Mykénám.
Když ostře zazvučel etruské trubky zvuk,
vrhli se do boje, muž proti muži stál.
Jak zazněl štítů třesk, jistě si představíš,
a jaké sténání i jásot vítězný.
Argejský první úder šik náš prorazil.
Potom však musel náš nepřítel ustoupit.
Znovu se vzehopili, muž proti muži stál

a bitva zuřila. Pad mnohý bojovník.
 A výzvy zazněly. Vy, kteří athénskou
 — vy, kteří argejskou zem oséváte, což
 svou obec nechcete potupy uchránit?
 S nasazením všech sil, s nesmírnou námahou
 jsme šiky argejské zahnali na útěk.
 Tu viděl Ioláos Hylla se řítit vpřed,
 zdviženou pravicí mu kynul, prosil ho,
 ať na vůz vezme ho. Sám chopil otěže
 a řídil spřežení na Eurystheův vůz.
 Teď začnu vykládat o tom, co slyšel jsem.
 To předtím viděl jsem vlastním očima.
 Když míjel posvátný pahorek Pallénské
 Athény, před sebou spatřil Eurystheův vůz,
 Hébu a Dia začal vzývat, ať na den
 pouhý mu mládí vrátí, aby pomstil se
 nad nepřitelem. Uslyšíš o zázraku!
 Dvě hvězdy stanuly nad jeho spřežením
 a v temném oblaku vůz zmizet nechaly.
 Byl to tvůj syn a Hébé, moudří říkají.
 A z mraku vztyčila se jeho paže, mladá
 a plná síly. Blízko skály Skironské
 zadržel slavný Ioláos Eurystheův vůz.
 Jeho hned svázal, sem k tobě ho přivádí.
 Je kořist nejdražší, vojevůdce a král.
 Před chvílí ještě šťastný. Teď svým osudem
 smrtelným hlásá tuto moudrost věhlasnou:
 Je-li kdo šťastný, nemají mu závidět
 před jeho smrtí. Tak je osud vrtkavý.

SBOR

Ó Die vítězný, konečně vidím den,
 který mě zbavil hrůz a strachu děsného.

ALKMÉNA

Tys dlouho moje strasti, Die, neviděl.
 Však přesto vděčna jsem za to, cos učinil.
 Dosud jsem nevěřila, že můj Héraklés
 je mezi bohy. Nyní to vím určitě.
 Mé děti, konečně jste útrap zbaveny
 a Eurysthea, který bídne zahyne.
 Do domu svého otce vrátíte se zpět,
 své statky získáte a opět bohům svým
 budete obětovat. To jste nemohli,
 pokud jste v cizí zemi bídne bloudili.
 Co má však Ioláos moudrého na mysli,
 že nechal Eurysthea žít? To řekni mi.
 Já na tom žádnou velkou moudrost nevidím,
 zajaté nepřátele nechat bez trestu.

SLUHA

Na tebe přitom myslel, abys vlastním
 očima viděla vladaře ve své moci.
 Nevzdal se dobrovolně, silou svázal ho
 Ioláos. Přičilo se Eurystheovi
 před tebe předstoupit, tebou být potrestán.
 Buď zdráva, stařeno, a na to pamatuj,
 co slíbila jsi, když jsem začal poselství.
 Dej mi teď svobodu. Vždyť není důstojné,
 když urození v tomhle slovo nedrží.

SBOR

Rád mám tanec. Když píšela zvučně zazní
 v slavnostní chvíli.
 Rád mám lásku a půvab
 Afrodíty. Ale i to je radost
 vidět štěstí svých přátel,
 dříve tak nešťastných.

Velkou moc má
Moira, všemu určuje cíl,
i Aión, Chronovo dítě.

Tvoje cesta, mé město, je správná.
Nevzdávej se jí.
Dále uctívej bohy. Ten,
kdo ti namlouvá opak, ten je
šlizený. O tom máme teď důkaz.
Bůh jasně dává to znát
pokaždé, když
nespravedlivých lidí
zpupné záměry zmaří.

Tvůj syn je jistě v nebesích,
stařeno. Věru vyvrací
názor, že byl snad v Hádův dům
svržen, když jeho tělo
sežehl pohřební oheň.
Sdílí sladké lůžko s Hébou
v paláci zlatém.
Poctil jsi svazkem, Hymenaie,
dvě děti Dia.
Vrší se skutek nad skutek.
Athéna jejich otci prý
dala pomocnou ruku.
Teď zas je athénská obec
a její občané chrání.
Zadržela zpupnost muže,
který násilí nad právo kladl.
Kéž bych já nikdy neměl mysl
a srdce tak lačné!

POSEL přichází, za ním ozbrojenci vedou spoutaného Eurysthea

Zde, paní, vidíš, přesto ale říkám to:
vedeme Eurysthea, pohled nečekaný
a nečekaný osud pro něj neméně.
On nesnil o tom, že ti padne do rukou,
když z Mykén vykročil se zkázonosným vojskem
a v mysli choval zpupnou touhu, bezprávnou,
Athény zničit. Ale bůh mu úplně
obrátil osud, v pravý opak proměnil.
Vždyť Hyllos sám a přestatečný Ioláos
vztyčili pomník vítěznému Diovi.
Mně dali rozkaz, abych ti ho přivedl,
v touze tě potěšit. Je sladké uvidět,
jak nepřítel ze slávy v hanbu upadá.

ALKMÉNA

Tady jsi, ničemo. Díké tě dostala.
Tak obrať tedy sem svůj drzý obličej,
nestyď se pohledět svým nepřátelům v tvář.
Už ne jak vítěz, ale od nás poražen.
Tos tedy ty, jenž — příznej to — ses odvážil,
ty lotře, mého syna tolik sužovat
a zpupně, toho, jenž teď mezi bohy dlí.
Je něco, co bys na něm zpupně nežádal?
Tys ještě zaživa ho poslal do Hádu,
kázal mu dračí sémě a lvy zabíjet.
Co jiných krutostí a zel sis vymyslel,
o tom teď pomlčím. Byl by to předlouhý
výčet. Však ani na tom neměls dost. Tys nás
hnal z celé Hellady, mě a má vnoučata,
ač seděli jsme u ochranných oltářů,
my starci, s námi nemluvnata. Nakonec
jsi došel k svobodnému městu, k takovým,
již se tě nezalekli. Bídne zahyneš

a přitom ještě získáš. Ne jen jedenkrát
si zemřít zasloužíš za tolik krutostí.

POSEL

Ne, není dovoleno toho muže zabít.

ALKMÉNA

Proč jsme ho tedy prve v boji zajali?
Je zákon, který brání jeho popravit?

POSEL

Vládcové této země k tomu nesvolí.

ALKMÉNA

Což pro ně není správné nepřitele zabít?

POSEL

Ne toho, koho v boji zajmou živého.

ALKMÉNA

A tomu zákonu se Hyllos podrobil?

POSEL

Není snad správné, aby zdejší zvyky ctil?

ALKMÉNA

Nesprávné je, když ten dál žije na slunci!

POSEL

On neprávem byl prve nechán naživu.

ALKMÉNA

A což teď právem nemůže být potrestán?

POSEL

Nikdo se nenajde, kdo by ho popravil.

ALKMÉNA

A přece. Sama já. I já jsem někdo, ne?

POSEL

Budou ti to mít za zlé, když to uděláš.

ALKMÉNA

Mám ráda toto město — o tom není sporu.

Když ale tenhle jednou do mých rukou pad,
pak nikdo smrtelný mi ho už nevyrve.

Mě může potom kdo chce nazvat nadměrnou
krutou a bezohlednější, než na ženu
se sluší. Můj úmysl bude vykonán.

SBOR

Jak děsivá, pochopitelná nenávisť
k tomuto člověku tě, paní, ovládá.

EURYSTHEUS

Nečekej, stařeno, že se ti budu vtírat.

A ani nijak nechci prosit o život,
aby snad někdo vytýkal mi zbabělost.

Do sporu s vámi šel jsem nerad, věděl jsem,
že jsem tvůj bratranec a také s Héraklem,
tvým synem, že jsem spřízněn. Ať jsem chtěl, či ne,
byla to bohyně, Héra, jež vložila
do mého srdce tu chorobnou nenávisť.

Když jsem už nepřátelství vůči němu pojal
a byl si vědom tíhy toho zápasu,
stal jsem se strůjcem mnoha plánů ukrutných
a v nocích beze snů jsem jenom přemítal,

jak nepřítel postihnout a přemoci
a nežít v stálém strachu. Přece věděl jsem,
že tvůj syn není člověk jen tak průměrný,
že je to hrdina. Ač byl mým soupeřem,
on uslyší jen chválu, kterou zaslouží.
Když pak on zemřel, zbyla tu zas nenávisť
u jeho potomků, po otci zděděná.
Chtěl jsem vše učinit, i skály rozlámat,
abych je zahubil, vyhnal či zajal lstí.
Vždyť jenom tak jsem mohl v bezpečí dál žít.
Což ty bys na mém místě nestíhala zlem
zlovolné zplozence nepřátelského lva?
Ty bys je nechala poklidně v Argu žít?
Ne, tohle by ti nikdo z lidí nevěřil!
Když v boji ušetřili jste mě, ač jsem byl
už k smrti připraven, teď byste zabili
mě bezbožně a proti řeckým zákonům.
I toto moudré město propustilo mě.
Víc je jim bůh než nepřátelství vůči mně.
To je má odpověď na to, cos říkala.
Teď zbývá mi jen prosit božskou ochranu.
Já takto smýšlím, věz: Smrt nevyhledávám,
však když mě postihne, snesu ji bez žalu.

SBOR

Teď si nech, Alkméno, ode mne poradit.
Cti názor obce! Toho muže ušetři!

ALKMÉNA

Co když on zemře — a já město poslechnu?

SBOR

To bude krásné. A jak toho dosáhneš?

ALKMÉNA

To snadno vysvětlím. Sice ho zabiji,
však potom mrtvolu dám jeho přátelům.
Tak jeho tělo vydám zemi poslušně
a on svou smrtí mi své viny zaplatí.

EURYSTHEUS

Zabij mě, o milost neprosím. Městu však,
jež ušetřilo mě, mé smrti štítí se,
chci zjevit starou věštbu Apollónovu.
Bude mu platna víc, než snad se může zdát.
Až zemřu, pohřbete mě, kde je určeno,
před chrámem bohyně, Pallénské Athény.
Ve vaší zemi budu ležet, pro vás přítel
a věrný ochránce pro obec athénskou,
však pro potomky Hérakleovců nepřítel,
až přitáhnou sem s velkou mocí vojenskou,
zapomenuvše na vděk. Ano, takové
přátele chráníte. Proč jsem jen přišel sem
a nedbal na věštbu, kterou jsem dobře znám?
Já věřil jsem, že Héra věštby překoná
a že mě nezradí. Neskrápejte můj hrob
úlitbou ani krví. Za to všechno já
dám těmto špatný návrat. Tak budete mít
ode mne dvojí zisk. Vám samým prospěju
a dětem Hérakla moje smrt uškodí.

ALKMÉNA

Proč tedy váháte, když je to výhodné
pro spásu vaší obce, vašich potomků,
tohoto muže zabít? Slyšeli jste, co řekl.
Ukazuje vám sám tu nejjistější cestu.
Nepřítel zaživa, prospěšný po smrti.

**Odvedte ho a zabte. Mrtvolu hodte psům,
sluhové. Aby nedoufal, že přece zpět
se vrátí a mě z rodné země vyžene.**

SBOR

**To je i moje rada. Vzhůru, sluhové!
Co na nás záleží —
náš královský dvůr bude bez viny.**